

A krimiről szóló kritikákkal kapcsolatban érdemes lehet megfigyelnünk, hogy ezek a vizsgálódások gyakran telnek a jó szándékú mentegetőzés jegyében – és ez alól jelen bekezdés erejéig írásom sem lesz kivétel. A túlzásba vitt apológia ugyanis mintha

Turi Márton 21

BIZTATÓ NYOMOK – KÉT KRITIKA KÉT MAI MAGYAR KRIMIRŐL

azt üzenné: a detektívregényekkel való foglalkozás továbbra sem teljesen legitim olvasói magatartás. Pedig a krimi változatlanul az egyik legnépszerűbb irodalmi műfaj, amely az újabb

irányzatoknak és izgalmas szerzőknek köszönhetően napjainkban sem mutatja a kifulladás jegyeit, és amelyre az utóbbi időben mintha az irodalomtudomány is nyitni látszana. Minden adott tehát ahhoz, hogy egy elfogult irodalmárokkal zsúfolt metrón izgalmas detektívregényébe feledkező krimirajongó ne érezze magán a megvető tekinteteket. Mégis úgy tűnik azonban, hogy ha egy műfajt az alacsony művészet értéktelennek kikiáltott területére űz a kulturális köztudat (függetlenül attól, hogy az efféle szigorú dichotómiákban gondolkodó művészetfelfogás mára nagyrészt érvényét veszette), akkor az – a biztató tendenciák ellenére is – hosszás öngigazolásra szorul. Természetesen a műfajhoz ragadt negatív konnotációk felszámolásához elsősorban színvonalas, az egyszerű szórakoztatás mellett akár elmélyült (újra)olvasásra is felhívó krimikre, mintsem a bűnügyi regények unalomig ismert közhelyeit szolgálóan megismétlő, mindenfajta nyelvi kidolgozottságot nélkülöző ponyvaregényekre van szükség. Szerencsére immáron az előbbiekből sincs hiány a hazai irodalomban, így a továbbiakban két közelmúltban megjelent magyar kriminek, Csabai László *Szindbád, a detektív* című novelláskötetének, valamint Kondor Vilmos Budapest-ciklusának negyedik, *Budapest romokban* című részének bemutatásán keresztül igyekszem rálátást adni a kortárs magyar krimi irodalom néhány izgalmas sajátosságára.

Nyarligeti mítoszok nyomában (Csabai László: *Szindbád, a detektív*)

A tradicionális krimi minden jelentős toposzát (kezdő nyomozó, ártatlan gyanúsított, gyilkosság) felvonultató, valamikor a trianoni egyezményt követő években játszódó történettel (*három testvér háza*) indul *Szindbád, a detektív* állandó bizonytalanságban tartja olvasóját. A műfaji besorolás szempontjából megnyugtató kezdetet követően a krimi konvencióinak fokozatos felfüggesztése egyre gyakrabban ébresztheti az olvasóban azt a gyanút, hogy már

nem is detektívtörténeteket követ nyomon. Csabai László tavaly megjelent kötetében ugyanúgy találkozhatunk a klasszikus Holmes-történeteket megidéző, a rejtély megfejtésének elsősorban szellemi kihívására koncentrááló novellával (ilyen a több évtizedes haláleset megoldásáról szóló *sze-
22 gény Teodóra*), mint a kriminek már alig nevezhető szövegekkel, amelyekben vagy hiányoznak a detektívregények egyes elmaradhatatlan elemei (ilyen a *vízit* című történet, amelyben még komolyabb bűntény sincs), vagy éppenséggel teljesen háttérbe szorulnak a túlsúlyba került kultúrtörténeti adalékok mellett. Ugyan a *Szindbád, a detektív* távol van attól, hogy mindezen gesztusok alapján a posztmodern prózában igen népszerű, a bűnügyi történetek kliséit dekonstruáló anti-detektívregények közé soroljuk, mégis a műfaj számos ágazatának megidézése mellett többször – és talán ezek a könyv legérdekesebb pillanatai – a krimi bevett sablonjainak felülírása, illetve az ezekhez kapcsolódó befogadói elvárások kikezdése is érvényesül.

Az olvasóval folytatott kettős játék már a könyv szokatlan mellérendeléssel élő címének első felében, vagyis a sajátos névadásban is tetten érhető. Meglehetősen merész lépés volt ugyanis a szerző részéről, hogy nyomozóját ezzel az *Ezeregyéjszaka* meséinek legendás hajósa, illetve Krúdy hőse által egyaránt „kisajátított”, tehát irodalomtörténeti előzményekkel kétszeresen is terhelt névvel illette. Csabai azonban nagyon ügyesen játszik el a befogadói elvárásokkal: ugyan a kulináris élvezetek, az egész kötetben végigvonuló meditatív étkezések (emlékezetes a *Szegény Laura* című történetben felbukkanó halfejevés, illetve a *Honvéd utcai eset* hosszas gasztronómiai kitérője), valamint a gyakori visszaemlékezésekben felbukkanó bagdadi életképek rendszeresen megidézik az irodalmi előzményeket, a szerző fokozatosan el is távolítja tőlük Szindbádot – aki egyébként Krúdy hőisével szemben nem maga választja, hanem a bagdadi lakosoktól kapja családnevének (Schiffer – hajós) arab tükörfordításából származó nevét. A közel negyed évszázadot felölelő nyomozói karrierje alatt Szindbád egyre feljebb jut a hivatali ranglétrán, lelkes amatőrből végül tapasztalt detektívvá válva – némileg zavaró azonban, hogy jelleme az egész kötet során (leszámítva talán az utolsó történetet) mintha semmit sem változna. Csabai azonban mégis képes egyre izgalmasabbá tenni hőseit: fokozatosan telik meg élettel a kezdetben üresnek, átlagosnak mutakozó detektív karaktere, ahogyan lassanként betekintést nyerünk Szindbád magánéletébe és családi háttérébe, megismerve tetteinek rejtett mozgatórugóit.

Hősiünk nem csak Krúdy és az *Ezeregyéjszaka* Szindbádjával, hanem (érthető módon) a klasszikus detektívregények ismert nyomozóival is közeli rokonságban áll. Csabai Szindbádjának reflektált irodalmi eredetét tovább fokozza, hogy a főszereplő önmagát, vagyis a szüzsében betöltött nyomozói szerepét bevallottan a népszerű bűnügyi történetekből megismert detektívek

mintájára alkotja meg. Ahogyan azt Szindbád már a kötet első novellájában kijelenti: „Tízéves korom óta detektívtörténeteken élek, én akartam lenni a nagy nyárligeti detektív.” Mindezek alapján nem meglepő, hogy Szindbád is következetes logikával és csalhatatlan megérzéseire hagyatkozva jut el a kiinduló bűntettől egészen a tettes megtalálásáig, miközben irodalmi elődeihez hasonlóan gyakran kényszerül sajátosan értelmezni a bűnüldözés hivatalos szabályait. A krimi halhatatlanjaival való hasonlóság időnként már túlzóvá is válik, és ilyenkor remekül megmutatkozik a *Szindbád, a detektív* kiváló – bár kétségtelenül ritkán megvillantott – humora. A *Lupanarium* című történetben, ahol Szindbád egy bordélyház szolgáltatásainak igénybevétele közben meglopott gróf esetét rekonstruálja, a nyárligeti (a nők irányába egyébként korántsem közömbös) nyomozó szakmai elhivatottságával az ismert krimihősök szexuális érinthetlenségét parodizálja: „Kiderült, Elvira tett egy 180 fokos fordulatot a gróf ágyékán, aztán négykézlábra állt. Ezeket mind megcsináltatja velem, közben csupán az érdekli, van-e olyan pozíció, melyben a nő eltakarja előle a kabáttartót.”

Jelentős eltérés az analitikus detektívregények műfaji normáitól, hogy Szindbád karakteréből teljesen hiányoznak azok a külső ismertetőjegyek, amelyek a tradicionális krimi hőseit jól felismerhetővé teszik, ellensúlyozva ezzel a nyomozói szerepnek alárendelt detektív sematikuságát. A krimi műfajában (is) megszokott elbeszélés mód, vagyis a részletekre érzékeny, aprólékos leírásokkal élő narratíva tükrében mindenképpen szokatlan, hogy a csaknem 400 oldalas kötetben egyetlen olyan mondatot sem találunk, amely a főszereplő külső megjelenésére utalna. Ami Szindbádot ennek ellenére mégis igazán egyedivé teszi, az annak képessége, hogy az egyes eseményeket – hasonlóan Kondor regényeinek főszereplőjéhez, az egy évtizedes amerikai távollét után 1930-ban hazatért Gordon Zsigmondhoz – egy kettős perspektívából tudja szemlélni. Míg azonban Kondor újságíróból amatőr nyomozóvá avanszált hőse egyjellegzetesen nyugati nézőpontból értelmezi Magyarország aggasztó történezeit, addig Szindbád Bagdadban töltött ifjúságának tapasztalatait olvassa rá a nyárligeti hétköznapokra. Az éppen aktuális nyomozás elbeszélését ezért gyakran szakítják meg a közel-keleti életéről szóló rövidebb-hosszabb történelmi és kulturális kitérők, érdekes párhuzamokat vonva például a két város politikai berendezkedése között (*mikor ér véget?*), de helyenként jelentős eltéréseket is feltárva, például a nők jogainak megítélésében (*a Lupanarium*). A kettős kulturális szemléletnek köszönhetően Szindbádot egyszerre fűzi az otthonosság és az idegenség érzete az egyes történetek színhelyéül szolgáló Nyárligethez, amely a kötetben legalább akkora jelentőségű bír, mint a 14 novellát állandó jelenlétével egységbe foglaló nyomozó.

„Az élet nem kriminovella!” – oktatja az egyik nyomozás során Szindbádot az igen beszédes nevű Stalker főkapitány, aki ezzel az önironikus kiszólással a korai detektívregények egy jellegzetes ismérvét is megnevezi.

24 A műfaj klasszikusai ugyanis a regényvilágot hangsúlyosan elválasztják a valóságtól, és ez legszemléletesebben a történetek térszervezésében, vagyis a külvilágtól izolált bűnhelyek (pl. kastélyok) gyakori használatában figyelhető meg. A *Szindbád, a detektív* látszólag a krimi említett antirealista hagyományait követi, hiszen a novellák elsődleges helyszínéül – leszámítva a Romániában játszódó *A fehér város* című történetet – egy fiktív város, Nyárliget szolgál. Nyárliget azonban nagyon is valós alapokon nyugszik, hiszen benne – elsősorban az eredeti nevükön szereplő környékbeli települések (pl. Pazony, Oros, Sóstó) alapján – Nyíregyházát ismerhetjük fel. Szilasi László *Szentek Hárfája* című, krimielemekekkel színesített regényéhez (amelynek színtere a fikcionalizált, Árpádharagos néven szereplő Békéscsaba) hasonlóan itt is az imagináció terében íródik újra a történelmi város múltja, különböző lokális mítoszokkal és anekdotákkal, és persze izgalmas nyomozásokkal színesítve. Csabai azonban képes olyan érzékletesen megteremteni a századelő nagyvárosainak sajátos miliőjét, hogy a realista módon ábrázolt társadalmi térben, valamint a kitalált bűnügyi történetek világában felépülő Nyárliget semmivel sem tűnik valószerűtlennebbnek, mint a történetben rendre visszaköszönő Bagdad városa.

A városkép dokumentarista igényű leírásán, valamint fiktív bűnügyek világán keresztül épül fel tehát a város mítosza: Nyárliget ugyan közel sem tökéletes (ezt a számos megfejtésre váró bűneset kellően igazolja), különösen az egzotikus Bagdaddal összehasonlítva, mégis egy izgalmas, sajátos atmoszférával rendelkezik, amelyet az olvasó még akkor is a magáénak érezhet, ha éppenséggel semmilyen ismerettel nem rendelkezik Nyíregyházáról. Az egymást lineáris időrendben követő (de a köztes időközöket csak elszórt utalásokban sejtető) novellákba azonban egyre inkább beszivárog a második világháború eljövendő borzalma, apránként felülírva a korábban idealizáló felhangoktól sem teljesen mentes városképet. Nyárliget a keserű végkifejlet felé haladva fokozatosan válik a világrendet veszélyeztető történelmi katalizma metaforájává – a kötetet lezáró, a II. világháború végén játszódó történetben (*fényképek*) a narrátor már nyílt lemondással beszél a korábban szeretett városról: „Szindbádban megvillan a remény, hogy [...] nem válik romhalmazzá Nyárliget. Pedig már nem szereti. Mert ez a valamikor barátságos, befogadó város elárulta önnön lényegét, közönyösen elfordult sok gyermekétől.”

A kezdetben csak a párbeszédekben gondosan elejtett (pl. Trianonra vonatkozó) célzásokból körvonalazódó történelmi horizont térnyerésével nem csak a Nyárligetről kialakult kép, hanem a bűnügyi regény műfaji

szabályai is leépülnek: az egész világot felbolygató háború forgatagában még a krimi esszenciája, maga a nyomozás is egyre inkább értelmét veszteni látszik. A tradicionális detektívregények ugyanis mind azt az ígéretet hordozzák magukban, hogy a társadalom harmonikus működését megbontó bűntény feltárásával, vagyis a megismerő értelem erejével a felborult rend visszaállítható – ezzel szemben a *Szindbád, a detektív* novelláinak többségében a nyomozás sikere (ahogyan azt Szindbád főnöke már a legelső történetben leszögezi) „ugyancsak viszonylagos”. A kötet második felében egyre gyakrabban találkozhatunk a korábbi novellák lezárt ügyeire vonatkozó utalásokkal, és ez az átjárhatóság (amellett, hogy a főszereplőhöz és a cselekmény helyszínéhez hasonlóan egységbe szervezi a széttartó szövegeket, a kötetet regényként is olvashatóvá teszi, illetve az olvasó otthonosságát is fokozza) rendre felülírja a korábbi rendteremtés illúzióját: a második történet (*félreértés*) megvert kisleány később szovjetek által kivégzett nyilaskeresztesként bukkan fel újra a történetben, de szinte minden más szereplő sorsa is a korábbinál sokkalta rosszabbra fordul – leszámítva talán az első bűntény gyilkosát. Szindbád tehát hiába teremti meg a rendet Nyárliget mikrokozmoszában, a történelmi tapasztalat, az elmúlt világháború okozta traumák, valamint az eljövendő világégés egyre fenyegetőbb előjelei fokozatosan ellehetetlenítik a bűn biztonságot nyújtó megoldását, valamint *bűnös és ártatlan* – korábban egyszerűen elválaszthatónak vélt – szerepeinek megkülönböztettségét. A tettes gyakran maga is a történelem áldozata: a *mikor ér véget?* veteránja például az újabb háborútól való rettegetésében követ el súlyos bűnt. A történelmi katasztrófa végül a detektív legyőzhetetlenségének toposzát is megingatja, amikor a (néhány felejthetőbb novellát leszámítva) mindvégig izgalmas, élvezetes nyelven megszólaló kötet utolsó nagy fordulataként Szindbád is elveszni látszik a II. világháború kaotikus forgatagában.

Új Forrás 2011/7 – Turf Márton: Biztató nyomok
– két kritika két mai magyar krimiről

Romokból építkezni (Kondor Vilmos: *Budapest romokban*)

Amikor Kondor Vilmos, a 2008-as *Budapest noir* című regényével a semmiből felbukkant, de hamarosan már a hard-boiled krimi hazai megteremtőjeként üdvözölt krimiíró egy *Új Forrás*nak adott tavalyi interjújában az addigi legkalandosabb művének nevezte az akkor még csak formálódó *Budapest romokban*, először nem tulajdonítottam ennek különösebb jelentőséget, hiszen az olvasó figyelmét teljes mértékben lekötni képes feszes történetvezetésre véleményem szerint a szerző korábbi regényei esetében sem lehetett különösebb okunk panaszra. Azonban már a *Budapest romokban* első oldalainak

elolvasása után be kellett látnom, hogy a nyilvánosságot nagy ívben elkerülő (és ezzel önmaga köré akarva-akaratlanul is egyfajta kultuszt teremtő) Kondor nem beszélt a levegőbe: Budapesten játszódó krimisorozatának negyedik epizódja egyből az események sűrűjébe veti a gyanútlan érdeklődőt, és a dinamikus cselekmény a továbbiakban is éppen csak annyi időre lassul, hogy az olvasó néhány pillanatra elmerülhessen a háború utáni Budapest aprólékos korrajzában.

A kémregény műfajába tett rövid, de annál izgalmasabb kitérő (*A budapesti kém*) után újra hamisítatlan, a klasszikus detektívregény rejtvényfejtése helyett a nyomozó kalandjait előtérbe helyező hard-boiled krimivel van dolgunk. 1946 júniusában járunk, amikor is ismeretlenek véres merényletet hajtanak végre a fővárosba felszabadítóként érkezett (de már megszállásra berendezkedő) szovjet katonák ellen, a bűnténynek pedig a korábbi epizódokból megismert nyughatatlan újságíró, Gordon Zsigmond (jó szokásához híven) akaratlanul is részesévé válik. A kezdetben egyértelműnek tűnő eset a továbbiakban természetesen tovább bonyolódik: a szövevényes nyomozás újra Budapest sötétebbik oldalára, a túlélők nyomorából meggazdagodott bűnbandák világába vezeti Gordont, aki kalandos útja során lényegében a rejtélyek sokasodásával arányosan megy tönkre fizikailag – többnyire a politikai rendőrség verőlegényeinek hathatós közreműködésével, a háttérben ugyanis már épül az éledező főváros romjaiból az eljövendő évtizedeket beárnyékoló kommunista diktatúra.

A két világháború között játszódó *Budapest noir* után Kondor ismételen a magyar történelem egy átmeneti szakaszába helyezte regényét – egy olyan korszak kezdetébe, amelyben (az adott művészeti paradigma keretei között) jó detektívregény egyszerűen nem születhetett: talán elég csak Mág Bertalan műveire gondolnunk. Kondor egyik legnagyobb erénye, hogy detektívregényeivel úgy pótolja visszamenőlegesen a műfaj magyar irodalmának hiányosságait (jelen esetben szovjet megszállás alatt játszódó igényes krimi), hogy eközben egy olyan perspektívából ad rálátást történelmünk viharos szakaszaira, amely – szemben például a '45 utáni szocialista bűnügyi ponyvákkal – mentes mindenfajta ideológiai előfeltevéstől. *A Budapest romokban* olvasásakor is mindvégig érezhető ez az utánozhatatlanul cinikus hozzáállás; miközben Gordon folyamatos elszenvedője a 20. század önkényuralmi rendszereinek, Amerikában töltött éveinek köszönhetően mégis kívülállóként viszonyul azokhoz, vagyis képes nyilasok és kommunisták rémtetteit egyaránt távolságtartással kezelni – ami az említett eseményről való beszéd rögzült módozatainak ismeretében valószínűleg sokak számára ismerős és szimpatikus attitűd. Kondor regényeiben a bűn elsősorban nem a megfejteni vágyott rejtély intellektuális megoldásának szempontjából bír fontossággal, hanem személyes és társadalmi vonatkozásai kerülnek

előtérbe, ezek ábrázolása pedig kétségtelenül kényes téma. A szerző azonban ügyesen kezeli a kérdést: a bűn ugyan mindig történelembe ágyazott, de egyben túl is mutat az egyes önkényuralmi rendszereken, hiszen forrása az emberi természetben rejlik – a Budapest-ciklus negyedik részében például nem csak Wayand Tibor, Gordon régi ellenfele az egyetlen, aki a háború alatt a németeket kiszolgáló csoportból az épülő diktatúra szolgálatába áll.

27

Gordon tehát nem az ideológiák irányából szemléli Magyarország történelmének tévutait, hanem a bűn és az igazság felől – még akkor is, ha az utóbbi elérésének lehetősége minden korábbinál jobban megkérdőjeleződik. Meglehetősen beszédes a regény egyik (némi humortól sem mentes) jelenete, melyben három (elvben az objektív tények birtokában lévő) újságíró igyekszik összerakni egy mindannyiuk által (különbözően) megírt eset valódi történéseit: „Az igazság, az i-i-i-igazság – dúdolta a bajszos férfi, miközben egy másik újságot lapozott át – Itt is van egy. Ez is egy igazság.” Csabai László *Szindbád, a detektív*-jének világháború alatt játszódó novelláihoz hasonlóan tehát Kondor legújabb regényében is értelmetlenné válnak a detektív erőfeszítései a történelem zavaros korszakában: a világháború után ugyanis egy olyan társadalmi közeg kezd kibontakozni, melynek süllyesztőjében szinte bárki nyom nélkül eltűnhet – és aki után így értelemszerűen nyomozni sem nagyon lehet. A *Budapest romokban* egy emlékezetes jelenetében Gordon ezt saját bőrén is kénytelen megtapasztalni, mikor az 1939-ben játszódó *Bűnös Budapest* után ismét ellátogat az Andrassy út 60-ba – ezúttal azonban nem ő tesz fel provokatív kérdéseket a nyilaskeresztes párt szűklátókörű tagjainak, hanem őt vattatja embertelen körülmények között Péter Gábor, a PRO (Politikai Rendészeti Osztály) vezetője: „– Mégis hogy fogok mutatni a bíróság előtt? – Ki mondta, hogy bíróság elé kerül?” – nevetett fel Péter...”

Kondor tehát jó érzéssel építi valós történelmi események és személyek (Péter Gábor mellett a regényben felbukkan például Háin Péter, Rajk László, Münnich Ferenc, de még Matuska Szilveszter is) köré fiktív nyomozásait – legújabb regényének azonban (a sorozat korábbi részeihez hasonlóan) nemcsak történelmi horizontja, hanem kultúrtörténeti háttere is részletekbe menően kidolgozott – a korábbi Kondor-regényekhez hasonlóan itt is Budapest kollektív tapasztalásnak kitett tereinek bejárásán keresztül rajzolódnak ki az újjáépítkező nagyváros mindennapjai. Krimivel kapcsolatban gyakran emlegetett közhely, hogy a befogadó a detektív nyomolvasói szerepével azonosul a szövegeértelmezés hermeneutikai tevékenysége során – Kondor regényei kapcsán ezt annyival egészíthetjük ki, hogy az olvasó egyben a Budapest eldugott utcáiban kószáló bűnügyi riporterhez is hasonlóvá válik,

vagyis maga is egyfajta *flâneur* lesz. A regény elbeszélője a nyomok megfejtéséhez hasonlóan értelmezi Budapest különböző helyszíneit, amelyek funkciójukat tekintve nem csak a bűn színterei, hanem a helytörténet beszédes jelei is: az épületek és szobabelsők szemléletes, (a krimi műfajára általában is jellemző) aprólékos ábrázolásán keresztül tárul fel a háború után lassan talpra álló Budapest mögöttes története, melyet egyszerre hat át a túlélők életöröme és kilátástalansága, egy sajátosan keserédes hangulatot kölcsönözve ezzel a regénynek. A főváros sokat szenvedett lakói hiába próbálnak úgy tenni, mintha a háború meg sem történt volna, a kényszeres optimizmus mögül időről időre felsejlenek a múlt kitörölhetetlen sebei: az Abbázia kávéház újra üzemel, csak éppen a rántotta tojás helyett tojásporból készül, a margitszigeti uszoda továbbra is fogadja látogatóit, bár a medencékben víz is alig van.

A részletekre érzékeny, szemmel láthatóan egy precíz kutatómunka eredményeképpen megszületett korrajz tükrében azonban különösen fájóan hatnak a regény gyengébb stílárís megoldásai, valamint a cselekmény gyakori pontatlanságai. A *Budapest romokban* ismétlődő nyelvi sablonjai (a gépkarabélyok például szinte minden esetben „felugatnak”) meglehetősen zavaróak, de összességében még nem rontják jelentősen a regény élvezeti értékét: ugyan az igényes nyelvi megformáltság elvárását a krimivel szemben sem tartom jogosulatlan olvasói követelésnek, azonban azt is elismerem, hogy Kondor eddigi regényeinek megérdemelt sikere sem a leleményes nyelvhasználatnak volt köszönhető. Nehezebb viszont szó nélkül hagyni a *Budapest romokban* történetvezetésének szembeötlő következetlenségeit: például a regény végén található kiélezett leszámolási jelenet elején Gordont még felfegyverzett szovjet katonák tartják sakkban, akikről a későbbiekben azonban szemmel láthatóan megfeledkezik a szerző, de hősünk háborús sérülésére is februári esetként történik többszöri utalás, miközben a vonatkozó fejezet januárban játszódik. Az ilyen és ehhez hasonló hibák miatt a regény némileg összezapottnak tűnik, ami az évente egy új rész kiadása helyett egy kevésbé sietős írói programmal, vagy egy alaposabb kiadói utómunkával talán elkerülhető lett volna.

A *Budapest romokban* említett hibáit azonban ellensúlyozza, hogy Kondor – továbbra is a kemény krimi műfaji konvenciói között maradvá – legújabb regényében olyan narratív technikákkal kísérletezik, amelyekre korábbi műveiben nem volt példa. Ilyen ötletes megoldás például a lineáris történetvezetés megbontása – Sofi Oksanen *Tisztogatás* című regényében találkozhattunk nemrég hasonló megoldással. Az egyes fejezetek (legalábbis a regény feléig) előre-hátra ugrálnak a regényidőben, melynek köszönhetően például Budapest ostromába, vagy a regényt indító merénylet előzményeibe is betekintést nyerhetünk. Ezek a váratlan időbeli váltások a folyamatos

történetmondás, egyúttal a kiinduló bűntény kiderítésének ideiglenes felfüggesztésével annak lehetőségét is megnyitják, hogy a továbbra is külső nézőpontból (de burkoltan egyes személyben) megszólaló elbeszélő Gordonról leválva más perspektívákból is rálátást adjon az eseményekre. Ezek a részek ugyan nem kapcsolódnak szorosan a központi cselekményhez, mégis jelentősen színesítik a kor Budapestjéről festett képet, illetve egyes mellékszereplők karakterét: egy '45 karácsonyán játszódó jelenetben például egy kisgyermek szemszögéből láthatjuk a fővárost elfoglaló szovjet katonákat, a későbbiekben pedig egy népbíró gondolatait követhetjük nyomon egy nyilasokkal szimpatizáló fogoly vallatása során. Véleményem szerint a Kondortól már megszokott stílusjegyek mellett ezek a kalandos nyomozást szándékosan megakasztó kitérők teszik igazán érdekessé a *Budapest romokbant*, mely ugyan nem válik a sorozat legerősebb darabjává (ez a cím véleményem szerint változatlanul a *Bűnös Budapestet* illeti), de hibái ellenére is megvan benne annak lehetősége, hogy a szerző rajongóit, valamint a Budapest-sorozat eddigi részeit nem ismerő olvasókat egyaránt izgalmas élményekben részesítse.

Összességében elmondhatjuk, hogy Csabai László *Szindbád, a detektívjével*, valamint Kondor Vilmos *Budapest romokbanjával* a krimi utóbbi években kibontakozó magyar irodalma két emlékezetes alkotással lett gazdagabb. Láthattuk, hogy mindkét műben fontos (gyakran még az aktuális bűntény feltárásánál is fontosabb) szerepet kap a részletesen kidolgozott kultúrtörténeti és történelmi háttér, amely – túlmutatva a műfaj megszokott sajátosságain – egy sajátosan hazai ízt kölcsönöz ezeknek az írásoknak. Mindkét szerző Magyarország történelmének egy zavaros korszakát állítja művének középpontjába, valamint karakteres nyomozóik, pontosabban az általuk képviselt sajátos látásmód között is jelentős hasonlóságok mutatkoznak. A fentiek ismeretében azonban elmondhatjuk, hogy a két krimiíró viszonya a választott műfajhoz jelentős eltéréseket is mutat: Kondor Vilmos legújabb regényével nagyrészt megmarad a kemény krimi műfaji szabályai között, míg Csabai László novelláskötetével egy bátrabb műfajpoétikai diskurzusba bocsátkozik a bűnügyi történetek szerteágazó irodalmi örökségével. Legyen szó azonban akár a műfaj kliséinek ironikus kifigurázásáról, felülírásáról, vagy éppen megisméltetéséről, mindkét szerző mindvégig egy kreatív és termékeny dialógust folytat a krimi hagyományaival – ez pedig hatásosabb minden detektívregényekért mondott kényszeres védőbeszédnél. A magyar krimi iránt elkötelezett olvasónak pedig nincs más dolga, mint bizakodva várni a folytatást: Szindbád újbóli felbukkanását, valamint Gordon Zsigmond '56-os forradalom alatt játszódó következő, a szerző állítása szerint egyben utolsó nagy kalandját.

616

D 17

OKTATÁS.

LALICH OSKOLA-MESTER

által

A VÍZISZONY és KIGYÓMARÁS

GYÓGYÍTÁSÁRA

FELFEDEZETT ORVOSI SZERNEK

HASZNÁLATÁRÓL.

Kinyomatott T. Ns. Komárom Vármegye rendeleseből.

Komáromban,
WEINMÜLLER FRANCISKA cs. kir. szabadalmas
Könyvnyomtató-Intézetében.

1840.